

VICIA GRANDIFLORA SCOP. GATUNEK EKSPANSYWNY (?) W ZBIOROWISKACH ROŚLINNYCH ŚRODKOWOSCHODNIEJ POLSKI

MAREK T. CIOSEK¹, JANINA SKRZYCZYŃSKA²

¹Zakład Botaniki, Instytut Biologii, ²Katedra Ekologii Rolniczej, Instytut Agronomii
Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

marekc@ap.siedlce.pl

Synopsis. *Vicia grandiflora* do roku 2009 podawana była z 31 stanowisk. Niestety na 13 stanowiskach podawanych w 2001 roku, już nie występuje. Aktualnie wyka brudnożółta występuje na 15 stanowiskach, w tym na 4(7) dużych, 3 średnich i 5 małych. Analiza tendencji dynamicznych gatunku w badanych zbiorowiskach wykazała wyraźnie, że liczba stanowisk na siedliskach pierwotnych – wyjściowych (przydroża, uprawy zbożowe) coraz bardziej się zmniejsza. W 2009 roku nie znaleziono jej na dwóch dotychczas największych stanowiskach – w Łochowie i Łukowie. W coraz większej ilości wchodzi na siedliska inne np. pola odłogowane, nieużytki, łąki i murawy. Oddziaływanie wyki na zbiorowisko w którym występuje jest dwojakie. W uprawach zbożowych i na ścierniskach następuje upodabianie się płatów do siebie, utrata ich swoistości. Na siedliskach innych z dużym udziałem gatunków łąkowych i murawowych widać wzrastającą różnorodność florystyczną płatów. Jako główną przyczynę spadku ilości stanowisk i liczebności wyki można traktować zmianę sposobu użytkowania siedliska. Przejawia się to zanikiem pól uprawnych w pobliżu stanowiska wyjściowego. Jako czynnik dodatkowy można przyjąć prace porządkowe wykonywane przy ciągach komunikacyjnych. Reasumując można stwierdzić, że w środkowowschodniej Polsce *Vicia grandiflora* tylko w niewielu przypadkach należy do gatunków ekspansywnych.

Słowa kluczowe – *key words*: *Vicia grandiflora*, dynamika zbiorowisk – *dynamics of communities*, środkowowschodnia Polska – *central-eastern Poland*

WSTĘP

Vicia grandiflora SCOP. jest epkofitem zawleczonym do Polski prawdopodobnie w 20. wieku. W wielu regionach kraju uważana jest za gatunek częsty. Występuje głównie w fitocenozach *Papaveretum argemones* i *Vicetum tetraspermae* [Ciosek i Skrzyczyńska 2002, Fijałkowski i Nycz 1998, Warcholińska 1996, Wnuk 1998, Wnuk i Piasecki 1996]. Wielu autorów traktuje wykę brudnożółtą jako gatunek ekspansywny [Fijałkowski i Nycz 1998, Warcholińska 1996]. Doniesienia innych autorów: Korczyńskiego [1998] z okolic Bydgoszczy, Chmiela [1998] z Pojezierza Gnieźnieńskiego mówią, że gatunek ten nie odgrywa jeszcze większej roli w zbiorowiskach a Trąba i Ziemińska [1998] zaliczają go do gatunków zagrożonych w otulinie Rostoczańskiego PN.

Do roku 2001 w środkowowschodniej Polsce *Vicia grandiflora* znana była z 26 stanowisk [Ciosek i Skrzyczyńska 2002]. Siedliska które zajmowała to pola uprawne, łąki, murawy psammofilne, przydroża i nieużytki. Już wtedy zauważono, że nie wszędzie wyka wykazuje ekspansywność, a na niektórych stanowiskach nawet ginie. Do roku 2009 wykę brudnożółtą znaleziono jeszcze na kilku nowych stanowiskach. Na wielu podawanych wcześniej już jej nie było.

Celem pracy była analiza występowania i udziału wyki brudnożółtej w zbiorowiskach na wszystkich dotychczas podawanych stanowiskach. Określono tendencje dynamiczne wyki na aktualnie zajmowanych stanowiskach pod kątem ekspansywności gatunku.

MATERIAŁ I METODY

W latach 2008–2009 na wcześniej podawanych stanowiskach wykonano zdjęcia fitosocjologiczne. Poddano je analizie porównawczej z materiałem z roku 2001.

Zdjęcia wykonano w następujących miejscowościach: Łuków, Łochów, Białki koło Siedlec, Wodynie, Drohiczyn, Barcice. Stanowiskom przyporządkowano trzy następujące kategorie wielkości:

- stanowiska duże (ponad kilkaset metrów kwadratowych),
- stanowiska średnie (od kilkudziesięciu do kilkuset metrów kwadratowych),
- stanowiska małe (do kilkunastu metrów kwadratowych).

Rozmieszczenie stanowisk przedstawiono na rys. 1, a w wykazie stanowisk podano odpowiadający mu numer na mapie.

Tendencje dynamiczne gatunku na poszczególnych stanowiskach określono przyjmując następujące oznaczenia: ↑ – stanowisko ekspansywne, o – stan równowagi, ↓ – stanowisko regresywne.

Systematykę zbiorowisk podano za Matuszkiewiczem [2005], a nazewnictwo gatunków przyjęto za Mirkiem i in. [2002].

WYNIKI I DYSKUSJA

W środkowowschodniej Polsce *Vicia grandiflora* podawana była z 31 stanowisk [rys.1]. Aktualnie występuje tylko na 15 stanowiskach. Dziesięć z nich stwierdzono przed rokiem 2001, pięć nowych znaleziono w latach 2008–2009. Na trzynastu stanowiskach wyki nie odnaleziono. Na trzech: dwa w Warszawie i jedno w Częstoniewie (gm. Grójec) wyka nie była sprawdzana (trudności z odnalezieniem stanowiska). Wyki brudnożółtej nie odnaleziono między innymi na stanowiskach w: Radzyminie, Siedlcach, Popowie Kościelnym, Słopsku i Starej Wsi. Pojawiło się natomiast pięć nowych stanowisk w: Drohiczynie, Żelkowie, Oleśnicy, na Osiedlu Roskosz w Siedlcach oraz przy przejeździe kolejowym w Sokółce koło Sadownego.

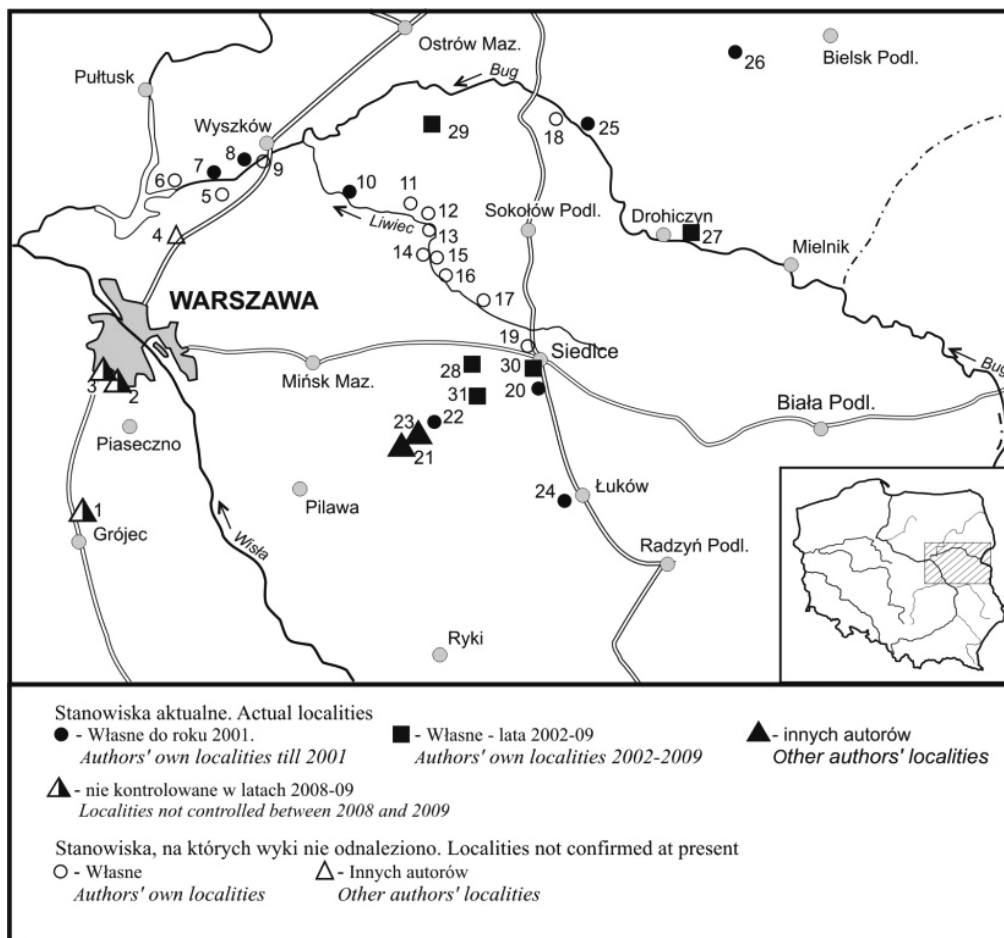
Z 15 istniejących aktualnie stanowisk, cztery należy do dużych, 3 do średnich i 5 do małych. Jedno ze stanowisk dużych – podawane jako Wodynie (stanowisko 3; (21), (22), (23), (31)) powstało z połączenia się stanowisk w sąsiednich miejscowościach (Wodynie I, Wodynie II, Łomnice, Oleśnica).

Wykaz i charakterystyka stanowisk przedstawia się następująco:

Stanowiska duże (ponad kilkaset metrów kwadratowych)

1.(10). Łochów, gm. Łochów – Stanowisko najstarsze i największe, przy wjeździe do Łochowa od strony Siedlec. Wykę po raz pierwszy stwierdzono tam w 1983r., na przydrożach i w uprawach zbożowych. Aktualnie brak upraw zbożowych. Tereny w większości stały się nieużytkami. Częściowo są zalesione. Gatunek poboczami dróg przemieszcza się w stronę Łochowa. W niewielkich ilościach pojawia się na poboczach drogi Łochów-Mińsk (Warszawa). Obecnie opanował także te same siedliska w kierunku na Laski (dolina Liwca).

2.(24). Łuków, gm. Łuków – Różnej wielkości kępy na przydrożach po obu stronach obwodnicy Łukowa (w kierunku na Żelechów). Po raz pierwszy stwierdzono go koło ogródków

Rys. 1. Rozmieszczenie stanowisk *Vicia grandiflora* w środkowowschodniej Polsce
 Fig. 1. Distribution of *Vicia grandiflora* stands in central-eastern Poland

działkowych (1995). Stanowisko utrzymuje się przy obwodnicy, jednak wyraźnie kurczy się. Opanowuje natomiast wszystkie pobocza dróg i nieużytki sąsiedniego osiedla.

3.(21). Wodynie I, gm. Wodynie – na południowy zachód, przy szosie do Stoczka Łukowskiego. Stanowisko po raz pierwszy znalezione w 1984r. Wyka występowała licznie w uprawach żyta [Głowacki 1984]. Opanowuje nowe tereny i obok pól przechodzi na przydroża i nieużytki.

(22). Wodynie II, gm. Wodynie – na północ od wsi, przy drodze z Wodyń do Brodek. prawdopodobnie pochodzi ze stanowiska poprzedniego, jako efekt rozprzestrzeniania się. Występuje nielicznie w uprawach zbożowych.

(23). Łomnice, gm. Wodynie – w uprawie żyta [Głowacki 1984]. Stanowisko utrzymuje się a jego zasięg niewiele się zmienił (powiększył się o około 100 m²).

(31). Oleśnica, gm. Siedlce. – Powstało przez rozsianie diaspor ze stanowiska w Wodyniach. Obejmuje uprawy zbóż i pobocza rowów na powierzchni 200 m² (Sikorski, 2008); stanowisko niepublikowane.

4.(20). Białki, gm. Siedlce – Po obu stronach obwodnicy (trasa Warszawa-Terespol) na polach uprawnych, nieużytkach i poboczach dróg (2001). Stanowisko ekspansywne. Zajmuje nowe tereny w kierunku zachodnim (na Warszawę) oraz drogi lokalne w kierunku kompleksu leśnego Białki.

Stanowiska średnie (od kilkudziesięciu do kilkuset metrów kwadratowych)

1.(7). Barcice, gm. Somianka – na wschód od wsi. Na skarpie doliny Bugu w uprawach zbożowych i na ścierniskach (1998);

2.(27). Drohiczyn, gm. Drohiczyn – stanowisko zajmuje kilkaset m² (150 m długości × 20 m szerokości) i ciągnie się po prawej stronie drogi między Zajęcznikami a Drohiczyń. Wyka występuje na zarastających i zalesionych murawach piaszczystych, po dawnej uprawie rolnej (2005).

3.(28). Żelków, gm. Siedlce – wyka występuje na powierzchni ok. 100 m² w uprawach zbóż i przydrożnym rowie po lewej stronie drogi między Żelkowem a Dąbrówką Wyłazy (2007).

Stanowiska małe (do kilkudziesięciu metrów kwadratowych)

1.(8). Rybno, gm. Wyszaków – w niewielkich ilościach w uprawach zbożowych na skarpie doliny Bugu (1995); stanowisko utrzymuje się.

2.(25). Wojtkowice, gm. Ciechanowiec – nielicznie w uprawie zboża na zboczu doliny Bugu (2001); tak jak poprzednie.

3.(26). Brańsk, gm. Brańsk – w zbożu oraz niewielkie kępy na obrzeżach miasta od strony Ciechanowca (1988). Stanowisko utrzymuje się.

4.(29). Sokółka k/Sadownego, – kępa wielkości ok. 1 m², przy stacji kolejowej Sokółka Sadowne (2009).

5.(30). Siedlce, gm. Siedlce – osiedle Rozkosz, kilkanaście egzemplarzy na zarastającym nieużytku koło zalewu (Sikorski, 2008 – stanowisko niepublikowane).

Stanowiska nie sprawdzone (trudności z odnalezieniem)

1. Częstoniew, gm. Grójec – na przydrożu (Głowacki 1984).

2. Warszawa-Załuski, gm. Warszawa – sporadycznie na trawnikach i nieużytkach, [Sudnik-Wójcikowska 1987].

3. Warszawa-Wyczółki, gm. Warszawa – na tych samych siedliskach jak poprzednio, lecz nieco częściej [Sudnik-Wójcikowska 1987].

Stanowiska na których aktualnie (lata 2008–2009) wyki brudnożółtej nie stwierdzono:

1.(4). Radzymin, gm. Radzymin – trzy stanowiska w zbożu przy ul. Wiejskiej (Bartkowicz 1978). W 2001 r. uprawy już nie istnieją. Wyka pojawiła się na nieużytkach i poboczach dróg. W 2008 wyki nie odnaleziono.

2.(5). Słopsk, gm. Zabrodzie – kilka okazów na przydrożu (1999).

3.(6). Popowo Kościelne, gm. Somianka – na wschód od wsi, nielicznie w zbożach na skarpie doliny Bugu (1998).

4.(9). Wyszaków, gm. Wyszaków – pobocze drogi Warszawa-Białystok i kilka okazów na nasypie torów kolejowych (1990).

5.(11). Stara Wieś, gm. Liw – niewielkie kępy oraz pojedynczo na ścierniskach na powierzchni 20 m² (1993).

6.(12). Ludwinów, gm. Liw – niewielkie kępy na miedzach (1993).

7.(13). Popielów, gm. Liw – w niewielkich ilościach w pszenicy w 1994 r. W 1996 r. jej ilość uległa zmniejszeniu.

8.(14). Liw, gm. Liw – w niewielkich ilościach w pszenicy ozimej oraz po kilka okazów w dolinie Liwca przy drodze śródpolnej (1993).

- 9.(15). Jarnice, gm. Liw – pojedyncze egzemplarze w uprawie żyta (1994).
 10.(16). Zając, gm. Liw – w małych ilościach w zaroślach śródpolnych (1994).
 11.(17). Mokobody, gm. Mokobody – niewielki płat w życie, przy wjeździe do Mokobód od strony Siedlec (2001).
 12.(18). Białobrzegi, gm. Sterdyń – w życie, ze współczynnikiem pokrycia na „r” (1996).
 13.(19). Siedlce, gm. Siedlce – na polu przy ul. Północnej [Bryńczak 1999].
 Analiza 15 aktualnych stanowisk wyki brudnoźółtej wskazuje, że tylko na 8 wykazuje ona tendencje ekspansywne (tab. 1). Są to stanowiska duże. *Vicia grandiflora* obok siedlisk wyjściowych (uprawy zbożowe) przechodzi tam na siedliska inne: pola odłogowane, nieużytki, łąki i murawy piaszczyste.

Tabela 1 Siedliska oraz tendencje dynamiczne *Vicia grandiflora* w zbiorowiskach środkowowschodniej Polski
 Table 1. Habitats (primary and secondary) and dynamic tendencies of *Vicia grandiflora* in communities of central-eastern Poland

Nr wg mapy No. according to the map	Stanowisko Locality	Rok Year	Siedliska wyjściowe (pierwotne) Initial habitats	Siedliska aktualne Actual habitats	Wielkość stanowiska Locality size	Tendencje dynamiczne Dynamic tendencies
1 (10)	Łochów	1983	1,2	2,3,4,5,6	duże – large	↑
2 (24)	Łuków	1995	1,2	2,3,4,5	duże – large	↑
3 (21)	Wodynie I	1984	1,2	1,2,3,4,5	duże – large	↑
(22)	Wodynie II	2001	1,2	1,2,3	duże – large	↑
(23)	Łomnice	1984	1,2	1,2,3	duże – large	↑
(31)	Oleśnica	2008	1,2	1,2	duże – large	↑
4 (20)	Białki	2001	1,2	1,2,4,5	duże – large	↑
5 (7)	Barcice	1998	1,2	1,2	średnie – medium	o
6 (27)	Drohiczyn	2005	1,2	3,6	średnie – medium	↓
7 (28)	Żelków	2007	1,2	1,2	średnie – medium	↑
8 (8)	Rybno	1995	1,2	1,2	małe – small	o
9 (25)	Wojtkowice	2001	1,2	1,2	małe – small	o
10 (26)	Brańsk	1988	1,2	1,2	małe – small	o
11 (29)	Sokółka	2009	2	2	małe – small	↓
12 (30)	Siedlce	2008	4	4	małe – small	↓

Siedliska – Habitats: 1 – uprawy zbożowe i ścierniska – cereal crops and stubble fields, 2 – przydroża i miedze – roadsides and balks, 3 – pola odłogowane – fallow lands, 4 – nieużytki – wastelands, 5 – łąki – meadows, 6 – murawy piaszczyste – psammophilous sward

Na czterech stanowiskach w Barcicach (stanowiska średnie) i trzech małych – w Rybnie, Wojtkowicach i Brańsku areal wyki nie powiększył się. Można uznać, że stanowiska te cechuje stan równowagi. W Drohiczyńcu (stanowisko średnie) oraz w Sokółce i Siedlcach (stanowiska małe) wyka wykazuje tendencje regresywne. Areal i pokrycie wyki w ostatnim czasie wyraźnie zmniejszyło się.

Analiza siedlisk wykazała powtarzające się tendencje dynamiczne wyki brudnożółtej. Wszędzie tam gdzie wyka pojawia się po raz pierwszy i występuje w niewielkich ilościach, opanowuje przydroża i miedze, a później uprawy zbożowe i ścierniska. Z taką sytuacją spotkał się w 14 przypadkach na 15 analizowanych. Tylko w Sokółce wyka występuje na poboczu torów kolejowych. Później zaczyna wkraczać na pola odłogowane, nieużytki, łąki i murawy piaszczyste.

W analizowanym materiale czterokrotnie stwierdzono wykę na polach odłogowanych, nieużytkach i łąkach, a dwukrotnie na murawach piaszczystych. Niekiedy łączy się to z zanikiem wyki na stanowisku wyjściowym – w uprawach zbożowych i na ścierniskach. Tak stało się na dwóch największych stanowiskach wyki w Łochowie i Łukowie.

W celu porównania wpływu *Vicia grandiflora* na zbiorowiska roślinne w których występuje, w latach 2008–2009 wykonano 10 zdjęć w zespole *Vicietum tetraspermae consolidetosum* z dwoma wariantami: typowym i wilgotnym z *Mentha arvensis*, oraz 18 zdjęć w zbiorowiskach gatunków łąkowych i murawowych z udziałem wyki brudnożółtej. Tam gdzie to było możliwe, zdjęcia wykonano w tych samych płatach co w poprzednim okresie badań (od roku 2002). W Łochowie i Łukowie wyki na siedliskach pierwotnych już nie odnaleziono.

W zespole *Vicia tetrasperma consolidetosum* w porównaniu z rokiem 2001, wyraźnie zmniejszyła się ogólna liczba gatunków w badanych płatach - ze 106 do 88 (tab. 2). Wzrosła natomiast średnia liczba gatunków w dwu analizowanych wariantach: z 33 do 38 w wariantcie typowym i z 42 do 49 w wariantcie z *Mentha arvensis*. Zwiększyło się także pokrycie wyki. W roku 2008–2009 przyjmuje ono wyższe wartości (z reguły – 2). W płatach występuje mniej gatunków dominujących. Obok wspomnianej wyki na takie miano zasługują: *Apera spica-venti*, *Vicia angustifolia*, *Vicia villosa*, *Centaurea cyanus*. W badaniach z 2001 roku dość wysokie pokrywanie (na 1, 2 a nawet 3) miały także: *Viola arvensis*, *Equisetum arvense*, *Consolida regalis* i *Vicia hirsuta*. Widać wyraźnie, że przy generalnie wzbogaceniu florystycznym zbiorowisk z wyką, następuje utrata cech swoistych płatów.

W 18 zdjęciach z *Vicia grandiflora* wykonanych w zbiorowiskach z dominacją gatunków łąkowych i murawowych liczba gatunków w badanych płatach wynosiła 129. W badaniach z 2001 r. było ich tylko 116 (tab. 3). Każda z porównywanych cech (liczba gatunków w płatach, średnia liczba gatunków w zdjęciu, wartości skrajne) ma wyższe parametry w badaniach z ostatniego okresu (2008–2009). Dotyczy to zarówno fitocenozy łąkowych jak i murawowych. Skład florystyczny zbiorowisk i dominacja gatunków ulegają zmianie. Występują tam gatunki typowe dla zbiorowisk na teren których *Vicia grandiflora* wkracza: *Stachys recta*, *Verbascum phoeniceum*, *Trifolium medium*, *Chaerophyllum aromaticum* i *Cirsium rivulare* oraz wiele gatunków traw łąkowych np. *Avenula pubescens*. Z badań przeprowadzonych w byłym województwie rzeszowskim wynika, że *Vicia grandiflora* jest gatunkiem ekspansywnym w uprawach rolniczych [Wnuk i Piasecki 1996], a najwyższe wartości współczynnika pokrycia osiąga na 2 kompleksie rolniczym. Korczyński [1998] badając przemiany flory segetalnej Bydgoszczy zauważył, że poza zbiorowiskami segetalnymi *Vicia grandiflora* pojawia się na zdegradowanych trawnikach.

Tabela 2. *Vicia grandiflora* w fitocenozach *Vicetum tetraspermae consolidetosum* Krus. et Vlieg. 1939 z dwoma wariantami: typowy i wilgotnym z *Mentha arvensis*

Table 2. *Vicia grandiflora* in phytocenoses of *Vicetum tetraspermae consolidetosum* Krus. et Vlieg. 1939 divided into two variants: typical and moist with *Mentha arvensis*

Lata – Yers	2001	2008 – 2009
Miejscowość – Locality	Łochów, Popielów, Wodynie, Mokobody, Barcice, Białki, Brańsk, Popowo Kościelne	Wodynie, Barcice, Białki
Liczba zdjęć – Number of relevés	13	10
Zwarcie warstwy c (%) <i>Vicetum tetraspermae consolidetosum</i> wariant typowy Cover of c layer (%) in <i>Vicetum tetraspermae consolidetosum</i> , typical variant	60	40
Zwarcie warstwy c (%) <i>Vicetum tetraspermae consolidetosum</i> wariant z <i>Mentha arvensis</i> Cover of c layer (%) in <i>Vicetum tetraspermae consolidetosum</i> , variant with <i>Mentha arvensis</i>	60	60
Liczba gatunków w tabeli Number of species in the table	106	88
Średnia liczba gatunków w zdjęciu Mean number of species in one relevé	34	46
Wartości skrajne – Extreme values	21 (10) – 56	33 – 56
Średnia liczba gatunków w zdjęciu <i>Vicetum tetraspermae consolidetosum</i> wariant typowy Mean number of species in relevé from <i>Vicetum tetraspermae</i> , typical variant	33	38
Średnia liczba gatunków w zdjęciu <i>Vicetum tetraspermae consolidetosum</i> wariant z <i>Mentha arvensis</i> Mean number of species in relevé from <i>Vicetum tetraspermae</i> , variant with <i>Mentha arvensis</i>	42	49
Pokrywanie <i>Vicia grandiflora</i> Cover with <i>Vicia grandiflora</i>	1 – r; 1 – +; 6 – 1; 5 – 2	2 – 1; 8 – 2
Gatunki dominujące Dominant species	<i>Vicia grandiflora</i> , <i>Apera spica-venti</i> , <i>Centaurea cyanus</i> , <i>Vicia angustifolia</i> , <i>Vicia villosa</i> , <i>Viola arvensis</i> , <i>Equisetum arvense</i> , <i>Consolida regalis</i> , <i>Vicia hirsute</i>	<i>Vicia grandiflora</i> , <i>Apera spica-venti</i> , <i>Vicia angustifolia</i> , <i>Centaurea cyanus</i> , <i>Vicia villosa</i>

Tabela 3. Wybrane cechy zbiorowisk łąkowych i murawowych z udziałem *Vicia grandiflora* w środkowo-wschodniej Polsce

Table 3. Selected features of meadow and sward communities with occurrence of *Vicia grandiflora* in central-eastern Poland

Lata – Yers	2001	2008 – 2009
Miejscowość – Locality	Łochów, Białki, Wodynie	Łochów, Łuków, Wodynie, Drohiczyn, Białki
Liczba zdjęć – Number of relevés	11	18
Liczba zdjęć w fitocenozach „łąkowych” Number of relevés in meadow phytocenoses	5	11
Liczba zdjęć w fitocenozach murawowych Number of relevés in sward phytocenoses	6	7
Ogólna liczba gatunków w fitocenozach Number of species in the phytocenoses	116	129
Ogólna liczba gatunków w fitocenozach łąkowych Total number of species in meadow phytocenoses	72	96
Ogólna liczba gatunków w fitocenozach murawowych Total number of species in sward phytocenoses	93	86
Średnia liczba gatunków w zdjęciu fitocenozy „łąkowych” Mean number of species in relevé (meadow phytocenoses)	29	34
Średnia liczba gatunków w zdjęciu fitocenozy „murawowych” Mean number of species in relevé (sward phytocenoses)	35	48
Średnia liczba gatunków w zdjęciu Mean number of species in relevé	32	39
Wartości skrajne (w tabeli) Extreme values (in a table)	23–40	17–51
Wartości skrajne w fitocenozach łąkowych Extreme values in meadow phytocenoses	23–36	17–49
Wartości skrajne w fitocenozach murawowych Extreme values in sward phytocenoses	25–40	41–51

WNIOSKI

1. Z 31 stanowisk podawanych do roku 2009 w środkowowschodniej Polsce, aktualnie wyka brudnożółta znajduje się na 15 stanowiskach. 10 z nich stwierdzono przed rokiem 2001. Na 5 stanowiskach wyka występuje w minimalnej ilości, na 13 stanowiskach wyki nie odnaleziono.
2. Pierwotnie zajmowanymi przez *Vicia grandiflora* siedliskami były uprawy zbożowe i ścierniska. Stwierdzono jej obecność w fitocenozach *Vicietum tetraspermae consolidetosum*. Obecnie liczba stanowisk w uprawach zbożowych zmniejsza się, a *Vicia grandiflora* częściej występuje w zbiorowiskach z dominacją gatunków łąkowych lub murawowych. Są to przydroża, miedze, nieużytki, odłogi i łąki.
3. Analiza zmian występowania i pokrycia *Vicia grandiflora* w zbiorowiskach wykazała, że gatunek ten na stanowiskach wielkopowierzchniowych rozprzestrzenia się przenikając na przydroża i nieużytki. Na stanowiskach małych zanika lub jego pokrycie nie wykazuje istotnych zmian.
4. Badania wykazały, że na wyjściowych stanowiskach wyki brudnożółtej w fitocenozach zbożowych i ścierniskowych, następuje niewielkie zwiększenie średniej liczby gatunków. Płaty upodabniają się do siebie i tracą swoistość.
5. Jako główną przyczynę spadku ilości stanowisk i liczebności wyki można traktować zmianę sposobu użytkowania siedliska – zanik pól uprawnych w pobliżu stanowiska wyjściowego oraz prace porządkowe na drogach i torach kolejowych.

PIŚMIENNICTWO

- Bryńczak A. 1999. Flora synantropijna Siedlec. AP Siedlce (maszynopis): ss. 96.
- Chmiel J. 1998. Dynamika flory segetalnej wschodniej części Pojezierza Gnieźnieńskiego. Acta Univ. Lodz., Folia Bot. 13: 83–92
- Ciosek M.T. 1984. Materiały do flory Podlasia i Mazowsza. Zesz. Nauk. WSR-P Siedlce 4: 137–156.
- Ciosek M.T., Skrzyczyńska J. 1998. Rzadkie gatunki chwastów polnych na Nizinie Południowopodlaskiej i terenach przyległych. Acta Univ. Lodz., Folia Bot. 13: 113–130.
- Ciosek M.T., Skrzyczyńska J. 2002. *Vicia grandiflora* Scop. w zbiorowiskach roślinnych Polski środkowowschodniej. Acta Agrobot. 56(2): 183–198
- Fijałkowski D., Nycz B. 1998. Zagrożone gatunki roślin segetalnych na Lubelszczyźnie. Acta Univ. Lodz., Folia Bot. 13: 199–208.
- Głowacki Z. 1984. Notatki florystyczne z Mazowsza i Podlaskie. Zesz. Nauk. WSR-P Siedlce 4: 51–78.
- Korczyński M. 1998. Przemiany i stan flory segetalnej Bydgoszczy. Acta Univ. Lodz., Folia Bot. 13: 65–72
- Matuszkiewicz W. 2005. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinności Polski. PWN Warszawa: ss. 537.
- Mirek Z., Piękoś-Mirkowa H., Zając A., Zając M. 2002. Flowering plants and pteridophytes of Poland. A checklist. Krytyczna lista roślin naczyniowych Polski. Wyd. Inst. Bot. PAN, Kraków: ss. 442.
- Skrzyczyńska J. 1994. Studia nad florą i zbiorowiskami segetalnymi Wysoczyzny Siedleckiej. Rozpr. Nauk., Siedlce 39: ss. 145.
- Sudnik-Wójcikowska B. 1987. Flora miasta Warszawy i jej przemiany w ciągu XIX i XX wieku. Część II. Dokumentacja. Wyd. UW, Warszawa: ss. 435.
- Trąba C., Ziemińska M. 1998. Stan gatunków chwastów segetalnych uważanych za zagrożone w otulinie Roztoczańskiego Parku Narodowego. Acta Univ. Lodz., Folia Bot. 13: 265–272.
- Warcholińska A.U. 1996. Ekspansja *Vicia grandiflora* Scop. w środkowej Polsce. Zesz. Nauk ATR Bydgoszcz 196, Rol. 38: 173–182.

- Wnuk Z. 1998. Ginące i zagrożone wyginięciem gatunki flory segetalnej na Wyżynie Częstochowskiej. Acta Univ. Lodz., Folia Bot. 13: 183–190.
- Wnuk Z., Piasek M. 1996. Ekspansywne chwasty w województwie rzeszowskim. Gminy: Boguchwała, Krasne, Lubenia, Rzeszów i Sokołów Małopolski. Zesz. Nauk. ATR Bydgoszcz 196, Rol. 38: 31–42.

M.T. CIOSEK, J. SKRZYCZYŃSKA

**VICIA GRANDIFLORA SCOP. EXPANSIVE SPECIES (?) IN PLANT COMMUNITIES
OF CENTRAL-EASTERN POLAND**

Summary

The aim of the studies was analysis of occurrence and share of *Vicia grandiflora* at all localities found in central-eastern Poland till 2009. In the studied area *Vicia grandiflora* was recorded in 31 localities till now. At present, occurrence of the species was confirmed at 15 stands, of which 7 are large, 3 medium and 5 – small ones. At 13 localities a total extinction of the population was observed. Analysis of dynamic tendencies of the species indicated a decrease in the number of stands at primary habitats (roadsides, cereal cultivations). The occurrence of the species was not confirmed at the two largest stands – in Łochów and Łuków city. Nowadays *Vicia grandiflora* is more and more frequently noted at secondary habitats, e.g., in fallow lands, wastelands, meadows and grasslands. A double effect of occurrence of *Vicia grandiflora* on communities was noted. In cereal cultivations and stubble fields, unification and loss of specificity of plots was observed. On the other hand, a large species diversity with a high share of meadow and sward plants was characteristic for plots situated in secondary habitats. Changes in the manner of land use are considered to be a main reason for decrease of the number and abundance of *Vicia grandiflora* stands. They area, e.g., reduction of area of cultivated fields in vicinity of stands and order works along the communication routes. Summarizing, we can assess that *Vicia grandiflora* shows expansive tendencies only at a very few localities in central-eastern Poland.